



พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช: การศึกษาในฐานะวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติของไทย

คณิตา หอมทรัพย์

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

99 หมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

บทคัดย่อ

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นวรรณกรรมที่คนไทยรู้จักอย่างแพร่หลาย ลักษณะและบทบาทของตัวละครพระมหากษัตริย์คล้ายคลึงกับพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชหลายประการ ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในฐานะเป็นวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติของไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องและสรรเสริญพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาวเคราะห์จากเอกสาร ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่อง การยกย่องพระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์ การใช้วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ และบทบาทของวรรณคดีชาดกกับการสื่อสารสถานภาพพระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์มาเป็นแนวทางการศึกษาวเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีฐานะเป็นวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติของไทยจากการนำเสนอพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชผ่านลักษณะ บทบาท และวิถีชีวิตของพระมหากษัตริย์อย่างแนบเนียน แสดงให้เห็นถึงพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์เป็นพระมหากษัตริย์โพธิสัตว์เห็นได้จากการใช้คำเรียกพระมหากษัตริย์ เหตุการณ์พระราชบิดาสวรรคตในวัยเยาว์ และต้องพลัดพรากจากบ้านเมือง การเดินทางกลับบ้านเมืองเมื่อเจริญวัย ลักษณะการเป็นผู้มีกำลัง การกระทำความเพียรอันบริสุทธิ์จนรอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง การกระทำกิจที่แท้จริงจนสำเร็จ ชีวิตครอบครัว การฟื้นฟูเกษตรกรรม และการไม่ออกบวชเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนของพระมหากษัตริย์ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงบทบาทของวรรณกรรมพระพุทธศาสนาต่อการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในปัจจุบันซึ่งเป็นขนบของการแต่งวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติของไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยและยังมีลักษณะการแต่งวรรณกรรมชาดกเพื่อยกย่องพระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์เช่นเดียวกับวรรณกรรมสมัยอยุธยาตอนต้นเรื่องมหาชาติคำหลวง

คำสำคัญ : พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, วรรณกรรม



The Story of Mahajanaka by His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej: a Study of the Royal Literary Work of Thailand

Kanita Homsab

Department of Thai, Faculty of Humanities, Naresuan University
99 Moo 9 Thapho Sub-District Muang District, Phitsanulok Province

Abstract

The story of Mahajanaka by His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej is a well-known literary work of Thailand. The characteristics and actions of Prince Mahajanaka, the main character, share many similarities with those of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej. The study aims at analyzing the story of Mahajanaka as a literary work that honors the benevolence and virtue of the late King. This documentary research employs the official Thai administrative framework of honoring a king as a Bodhisattva, the literary frameworks of using Buddhist literary works to honor a king, and the role of the Jataka literary works to depict a king as a Bodhisattva. It was found that the story of Mahajanaka is a Thai literary work that cleverly honors the life and deeds of our late King through the attributes, roles, and ways of life of Prince Mahajanaka. The story portrays the King as having the same status as Prince Mahajanaka Bodhisattva. The similarities between Prince Mahajanaka and the late King can be found in the word “Mahajanaka” itself, both of their fathers passing away when they were young, being away from their homeland, returning their homeland after growing up, having so much perseverance, that they were protected from danger, successfully carrying out their duties, their family lives, developing agriculture, and leaving the monkhood so that they can help those who suffer. The story of Mahajanaka emphasizes the role of contemporary Buddhist literary works in honoring kings. This has long been a practice since the Sukhothai period. The Story of Mahajanaka also has a characteristic of the Jatakas, which is to honor kings as Bodhisattvas, comparable to Mahachat Kham Luang in the early Ayutthaya period.

Keywords : Mahajanaka by His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej, Royal Literary Work of Thai Royal Literary Work.



บทนำ

พระมหากษัตริย์เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่คนไทยรู้จักอย่างแพร่หลายทรงพระราชนิพนธ์แล้วเสร็จ และตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2539 ผู้ทรงพระราชนิพนธ์นำเนื้อเรื่องมาจากอรรถกถาชาดกในพระสุตตันตปิฎกขุททกนิกาย ทรงดัดแปลงเนื้อหาบางส่วนแตกต่างออกไปเพื่อให้ง่ายต่อการอ่านและสื่อถึงพระราชดำริ วรรณกรรมเรื่องนี้ มีเนื้อหาเปี่ยมด้วยคติธรรมทรงคุณค่าเรื่องความเพียรแท้ที่จะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จและอุดมด้วยภาษาวรรณศิลป์ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์จึงแสดงถึงพระอัจฉริยภาพด้านอักษรศาสตร์และการเป็นพระธรรมราชาแห่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์แสดงเรื่องราวของพระมหากษัตริย์ผู้เป็นแบบอย่างของการมีความเพียรอย่างยั่งยืน คือ การไม่ละความพยายามแม้ยังมองไม่เห็นฝั่งอันเป็นความเพียรแท้ เหตุการณ์สำคัญที่ผู้อ่านจดจำได้เป็นอย่างดี คือ เมื่อพระมหากษัตริย์เจริญพระชนม์อยู่ที่นครจำปาศักดิ์ ทรงมีพระราชประสงค์ทวงคืนพระราชสมบัติเมืองมิลิลาของพระราชบิดา จึงทรงเดินทางมาค้าขายยังสุวรรณภูมิเพื่อแสวงหาทรัพย์ ระหว่างทางเกิดพายุหนัก ผู้คนที่โดยสารเรือด้วยกันมาต่างต้องสิ้นชีวิตเพราะมีความประมาทขาดการเตรียมตนเองรับมือกับพายุ พระมหากษัตริย์เป็นผู้เดียวที่รอดชีวิต พระองค์ว่ายน้ำอยู่ในมหาสมุทรถึง 7 วัน 7 คืน จนนางมณีเมขลาเหาะมาอุ้มแล้วพาพระองค์ไปยังเมืองมิลิลา ต่อมาพระมหากษัตริย์ได้ครองเมืองมิลิลา ทรงคิดค้นวิธีการขยายพันธุ์ต้นมะม่วง 9 วิธีและก่อตั้งพุทธะเลียมหาวิทยาลัยเพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษา ทำให้ผู้คน

ในบ้านเมืองมีปัญญาไม่ลุ่มหลงในโมหภูมิ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงดัดแปลงเนื้อหาเรื่องพระมหากษัตริย์แตกต่างออกไปจากอรรถกถาชาดกหลายส่วน เช่น ทรงดัดทอนเรื่องราวให้สั้นกระชับ ทรงเพิ่มเติมเนื้อความ ทรงเปลี่ยนตอนจบของเรื่อง และปรับสำนวนภาษาให้อ่านเข้าใจง่าย นอกจากนี้ ตัวเล่มหนังสือยังมีเนื้อความที่เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และมีรูปประกอบสวยงาม กล่าวได้ว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์เป็นวรรณกรรมชาดกร่วมสมัย (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2551 : 35-38)

เมื่อเปรียบเทียบกับพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์กับอรรถกถาชาดกในคัมภีร์พระไตรปิฎก พบว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์เน้นนำเสนอเหตุการณ์สำคัญ 2 เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์พระมหากษัตริย์ว่ายน้ำอยู่ในมหาสมุทร 7 วัน และเหตุการณ์พระมหากษัตริย์ทอดพระเนตรเห็นประชาชนขาดปัญญาจากการทำลายต้นมะม่วง ทำให้พระองค์ก่อตั้งพุทธะเลียมหาวิทยาลัย พระราชนิพนธ์จึงได้สะท้อนพระราชดำริและพระราชปณิธานเรื่องความเพียรและการพัฒนาคนด้วยการสร้างปัญญาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้อย่างเด่นชัด

นักวิชาการให้ความสนใจศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นจำนวนมาก การศึกษาส่วนมากมุ่งวิเคราะห์แนวคิดของพระราชนิพนธ์ ความเป็นวรรณกรรมคำสอน การสะท้อนแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมไทยด้านต่างๆ ตามพระราชดำริ เช่น อนุรักษ์ ภัยธรรมชาติ (2544) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง วาทกรรมวิเคราะห์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และคณะ



(2553) เขียนรายงานการวิจัยเรื่อง หลากมุนมอมง
ในบทพระราชนิพนธ์: พระมหาชนก

การศึกษาและการวิจารณ์เรื่องพระมหาชนก
ที่ผ่านมา มีนักวิชาการหลายคนมองเห็นว่า
พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกแสดง
การเทียบเคียงพระมหาชนกกับผู้ทรง
พระราชนิพนธ์เป็นบุคคลเดียวกัน แม้พระองค์
มิได้มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนคิดว่าพระองค์
คือ พระมหาชนก เช่น รัชพงศ์ แยมเจริญ (2544)
กล่าวไว้ว่า พระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก
สะท้อนถึงผู้ประพันธ์เพื่อให้เกิดการเทียบเคียง
กับตัวละคร รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2551) กล่าวว่า
พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มิได้มีที่มาจาก
มหาชนกชาดกในนิบาตชาดกเท่านั้น แต่มาจาก
พระราชาจริยวัตรและพระราชปณิธานใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการปกครอง
แผ่นดินและอาณาประชาราษฎร์ด้วย อีกทั้ง
เหตุการณ์การก่อตั้งปูชนียสถานหิรัญญิศาของ
พระมหาชนกสะท้อนถึง พระราชดำริใน
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการเปลี่ยนวิธีการเล่าเรื่อง
ของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกแตกต่างจาก
การเล่าชาดกในคัมภีร์พระไตรปิฎก ได้แก่ ไม่ปรากฏ
ปัจจุบันวัตถุ คือ มูลเหตุที่ทำให้พระพุทธรูปเจ้า
ทรงเล่าชาดก และไม่มีการประชุมชาดก คือ
เนื้อหาส่วนท้ายของชาดก กล่าวถึงตัวละครต่าง ๆ
ในชาดกที่มาจากในสมัยพุทธกาล ทำให้เห็นอย่าง
เด่นชัดว่า ผู้เล่าเรื่องพระมหาชนกไม่ใช่
พระพุทธรูปเจ้าตามธรรมเนียมการเล่าเรื่องชาดกใน
พระไตรปิฎก หากแต่เป็นผู้ทรงพระราชนิพนธ์เอง
 อีกทั้งการปรับเปลี่ยนเนื้อหาของพระราชนิพนธ์
แตกต่างจากอรรถกถาชาดก ยังมุ่งแสดง
สารอันแท้จริงตามพระราชประสงค์ของผู้ทรง
พระราชนิพนธ์อีกด้วย และหากผู้ทรงพระราชนิพนธ์

จะทรงเล่าเรื่องราวของพระองค์เองสอดแทรกไว้
ด้วยย่อมสามารถกระทำได้

แม้จะมีความคิดเห็นหลากหลายที่ชี้
ให้เห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีนัยยะ
แสดงว่า พระมหาชนกกับพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นบุคคล
เดียวกัน แต่ก็ยังไม่มีผู้ใดที่อธิบายสารที่แท้จริงที่
ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ต้องการสื่อสารผ่านแนวคิด
ทางการเมืองการปกครองและแนวคิดทาง
วรรณกรรม ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เทียบเคียง
ลักษณะ บทบาท และวิถีชีวิตของพระมหาชนก
กับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระราชดำรัส
และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เพื่อให้เห็นว่า
พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีฐานะเป็น
วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติของไทย อันจะ
นำไปสู่ความเข้าใจสารที่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์
ต้องการสื่อสาร ซึ่งสัมพันธ์กับเป้าหมายสูงสุดที่
พระองค์ทรงเสียสละบำเพ็ญคุณประโยชน์
นานับการแก่ประเทศชาติและประชาชนชาวไทย
มายาวนานถึง 70 ปี

ผู้วิจัยใช้แนวคิดทางการเมืองการปกครอง
เรื่องการยกย่องพระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์
และแนวคิดทางวรรณกรรมไทยเรื่อง การใช้
วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเพื่อเฉลิมพระเกียรติ
พระมหากษัตริย์ และบทบาทของวรรณกรรม
ชาดกกับการสื่อสารสถานภาพพระมหากษัตริย์
เป็นพระโพธิสัตว์มาเป็นแนวทางการศึกษา
วิเคราะห์ ดังนี้

การยกย่องพระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์
พระโพธิสัตว์ คือ บุคคลผู้มีบุญที่อุบติมาเพื่อ
บำเพ็ญทศบารมีให้สมบูรณ์เพื่อให้ได้ตรัสรู้เป็น
พระพุทธรูป คติความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์มีที่มาจาก
พระพุทธศาสนา กว่าที่พระโพธิสัตว์จะได้



ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าจะต้องบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการให้เพียบพร้อม การเสวยพระชาติเป็น พระโพธิสัตว์จึงต้องใช้เวลาหลายพระชาติ ใน พระชาติที่พระโพธิสัตว์ได้สั่งสมบุญบารมีมามาก จะอุบัติในสถานภาพสูง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ เนื่องจากสังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็น หลัก การสรรเสริญพระมหากษัตริย์ในฐานะ พระโพธิสัตว์ซึ่งเป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่ตามอุดมคติ ของพระพุทธศาสนาจึงแสดงให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์มิใช่บุคคลธรรมดา ทรงเป็นผู้ เปี่ยมด้วยบุญญาธิการกว่าคนทั่วไป อีกทั้ง การกำเนิดของพระองค์เพื่อสั่งสมบารมีจาก การช่วยเหลือประชาชนและทำนุบำรุงบ้านเมืองให้ เจริญรุ่งเรือง และพระราชจริยา นุวัตรทั้งหลาย ของพระมหากษัตริย์ล้วนเป็นโพธิสัตว์จริยา (ดิณาร์ บุญธรรม, 2555 : 107)

การใช้วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเพื่อ เกลिमพระเกียรติพระมหากษัตริย์ วรรณกรรม เกลิมพระเกียรติเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหายกย่อง และสรรเสริญพระเกียรติคุณด้านต่าง ๆ ของ พระมหากษัตริย์ ในสมัยสุโขทัยพบว่า วรรณกรรม พระพุทธศาสนามีเนื้อหาบางส่วนที่แสดงการ เกลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ เช่น วรรณคดี เรื่องเตภูมิกถาหรือไตรภูมิพระร่วง กล่าวไว้ว่า พระโพธิสัตว์ทรงได้รับเลือกจากมหาชนให้เป็น พระมหากษัตริย์ (พญาสิทธิ, 2554 : 229) แสดง ให้เห็นความคิดว่า สถานภาพของพระมหากษัตริย์ คือ พระโพธิสัตว์ผู้ที่อุบัติมาบำเพ็ญบารมีจาก การทำนุบำรุงบ้านเมืองและอาณาประชาราษฎร์ เพื่อให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในเวลาต่อไป นอกจากนี้ ในวรรณกรรมชาดกหลายเรื่อง ยังกล่าวถึงพระโพธิสัตว์อุบัติเป็นกษัตริย์ และมีวิถี ชีวิตด้วยการตั้งพระองค์อยู่ในธรรมหรือการทรงไว้ ซึ่งทศพิธราชธรรม ธรรมชาติของเนื้อหาชาดกจึง

นำเสนอสถานภาพของพระมหากษัตริย์เป็น พระโพธิสัตว์ผู้มากด้วยบุญญาธิการ วรรณกรรม พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทต่อการเกลิมพระ เกียรติพระมหากษัตริย์อย่างใกล้ชิด

บทบาทของวรรณกรรมชาดกกับการสื่อสาร สถานภาพพระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์ พระมหากษัตริย์ของไทยบางพระองค์ทรงแสดง พระองค์เป็นพระโพธิสัตว์ผ่านวรรณกรรม เช่น สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ผู้ทรงเป็น พระมหากษัตริย์ ลำดับที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงแสดงพระองค์เป็นพระเวสสันดรโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์พระชาติที่ยิ่งใหญ่ก่อนจะได้มา ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในพระชาติต่อมาผ่าน วรรณคดีเรื่องมหาชาติคำหลวง แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2025 จากกระบวนการเลือกเรื่องชาดกที่มี เนื้อหาใกล้เคียงกับพระราชประวัติของพระองค์ การแปลแต่งโดยการปรับเปลี่ยนคำเรียกพระเวสสันดร ด้วยพระนามของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ อีกทั้งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถยังทรง พระราชนิพนธ์มหาชาติคำหลวงกัณฑ์ทศพร ซึ่งเป็นกัณฑ์แรกของเรื่องมหาชาติด้วยพระองค์เอง (สมบัติ จันทรวงศ์, 2549 : 280-300) การที่ พระราชนิพนธ์วรรณกรรมชาดกเพื่อสื่อสารว่า พระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์จึงมีมาตั้งแต่ สมัยอยุธยาตอนต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในฐานะวรรณกรรมเกลิมพระเกียรติของไทยจาก การเปรียบเทียบลักษณะ บทบาท และวิถีชีวิตของ พระมหาชนกกับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระราชดำรัส และพระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช



ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary research) จะแสดงผลการศึกษาวิจัยที่มีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การศึกษา และในการรายงานผลการวิจัย ใช้แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2557 โดยบริษัทอมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด จำนวน 162 หน้า

2. ศึกษาพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจากเอกสารต่าง ๆ

3. ศึกษาลักษณะ การสร้างสรรค์ และแนวคิดของวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติของไทย แนวคิดการเชิดชูพระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์ การใช้วรรณกรรมพระพุทธรูปศาสนาเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ และบทบาทของวรรณกรรมชาดกกับการสื่อสารสถานภาพพระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์จากเอกสารต่าง ๆ

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะ บทบาท และวิถีชีวิตของพระมหากษัตริย์ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์กับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

5. สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

เมื่อศึกษาลักษณะ บทบาท และวิถีชีวิตของพระมหากษัตริย์ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์กับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พบว่า การใช้คำเรียกพระมหากษัตริย์ เหตุการณ์พระราชบิดาสืบพระชนม์ในวัยเยาว์ และต้องพลัดพรากจากบ้านเมือง ลักษณะการเป็นผู้มีกำลัง การกระทำความเพียรอันบริสุทธิ์จนทำให้รอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง การกระทำกิจที่แท้จริงจนสำเร็จชีวิตครอบครัว การฟื้นฟูเกษตรกรรม และการไม่ออกบวชเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน คล้ายคลึงกับพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอย่างยิ่ง จึงเทียบเคียงได้ว่าพระมหากษัตริย์เป็นบุคคลคนเดียวกับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ดังนี้

1. การใช้คำเรียกพระมหากษัตริย์ คำเรียกพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ หมายถึง พ่อผู้ยิ่งใหญ่ ตรงกับที่ประชาชนชาวไทยเรียกพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชว่า พ่อหลวงหรือ พ่อแห่งแผ่นดิน นอกจากนี้ คำเรียก พระมหากษัตริย์ที่มีความหมายว่า ผู้มีปัญญาดังแก่ “ท่านบัณฑิต” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2557 : 96) ตรงกับที่กระทรวงศึกษาธิการถวายพระราชสมัญญานามพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชว่า “ครูแห่งแผ่นดิน” และประชาชนยกย่องว่าทรงเป็น “จอมปราชญ์แห่งแผ่นดิน” ทั้งหมดล้วนหมายถึง ผู้มีปัญญามากทำนองเดียวกับคำเรียกพระมหากษัตริย์ว่าบัณฑิต การใช้คำเรียกพระมหากษัตริย์จึงเป็นกลวิธีทางการประพันธ์วรรณกรรมที่ชี้ให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นบุคคลเดียวกับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอย่างแน่นอน



2. เหตุการณ์พระราชบิดาลิ้นพระขนมในวัยเยาว์และต้องพลัดพรากจากบ้านเมือง

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์กล่าวถึงกำเนิดของพระมหากษัตริย์ว่า เมื่อพระอริยราชชนกซึ่งเป็นพระราชบิดาสวรรคต พระราชมารดาจำต้องเสด็จออกจากกรุงมิถิลา แคว้นวิเทหะ แล้วประทับต่างเมือง คือ นครจัมปาปะ เมื่อพระมหากษัตริย์เจริญพระชนม์ได้สำเร็จศิลปศาสตร์ต่าง ๆ จนสำเร็จที่นครจัมปาปะ เหตุการณ์ดังกล่าวนี้คล้ายคลึงกับพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอย่างยิ่ง กล่าวคือ พระบรมราชชนกสิ้นพระชนม์ตั้งแต่พระองค์ทรงมีพระชนม์อายุเพียง 2 พรรษา หลังจากนั้นสมเด็จพระบรมราชชนนี พระเชษฐาธิราช และพระองค์ได้เสด็จประทับต่างประเทศ ทรงเจริญพระชนมพรรษาและศึกษาเล่าเรียนที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เหตุการณ์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของพระมหากษัตริย์ และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นไปในลักษณะเดียวกัน

3. การเดินทางกลับบ้านเมืองเมื่อเจริญวัย

พระมหากษัตริย์ประทับอยู่ที่นครจัมปาปะจนเจริญพระชนมพรรษา หลังจากนั้นทรงเดินทางกลับบ้านเมืองมิถิลาและทรงตั้งพระทัยว่า จะทรงชิงราชสมบัติของพระราชบิดากลับคืนมา บทบาทดังกล่าวเทียบเคียงได้กับเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จนิวัติประเทศไทยจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และทรงเสด็จเล็งถวัลราชสมบัติต่อจากพระเชษฐาธิราชเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ 9 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ลักษณะร่วมของวิถีชีวิตพระมหากษัตริย์และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้สะท้อนถึงพระราชภาระที่ยิ่งใหญ่และสัมพันธ์กับหน้าที่ของพระโพธิสัตว์ที่บำเพ็ญ

บารมีด้วยการปกครองบ้านเมืองในฐานะพระมหากษัตริย์

4. ลักษณะการเป็นผู้มีกำลัง พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้มีกำลังมาก ตอนเยาว์วัยทรงสามารถจับเด็กเกรมาทำโทษได้ทั้งหมด เพราะ “ความที่พระองค์มีพระกำลังมาก” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2557 : 39) นอกจากนี้ ในตอนที่เกิดพายุระหว่างที่พระมหากษัตริย์ทรงโดยสารเรือเดินทางไปยังสุวรรณภูมิ พระองค์สามารถกระโดดจากเสากระโดงเรือเป็นระยะทางไกลถึง 70 เมตร และทรงสามารถว่ายน้ำอยู่ในมหาสมุทรได้ยาวนานถึง 7 วัน 7 คืน แสดงให้เห็นถึงความมีพลังกำลังอันยิ่ง ลักษณะของพระมหากษัตริย์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ พระนามของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชว่า “ภูมิพล” หมายถึง พลังของแผ่นดินนั้นคือ การเป็นผู้มีพลังกำลังมาก ทำให้ทรงสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของแผ่นดินได้อีกทั้งพระราชกรณียกิจเพื่อบำบัดทุกข์ และบำรุงสุขให้แก่พสกนิกรชาวไทยล้วนแต่เป็นสิ่งที่บุคคลธรรมดาไม่อาจกระทำได้โดยง่าย ต้องใช้พลังกำลังทั้งกำลังกาย และกำลังปัญญาอย่างมาก เช่น การเสด็จเยี่ยมราษฎรในท้องถื่นทุรกันดาร การทรงงานเพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรให้ทันทั่วทั้งที่บางครั้งไม่ได้บรรเทาเป็นเวลาหลายวันติดต่อกันหรือแม้จะประจวบ เป็นต้น ลักษณะการเป็นผู้มีกำลังแสดงถึงความเป็นผู้มีบุญมากกว่าคนปกติทั่วไปและเสริมส่งให้พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญบารมีได้

5. การกระทำความเพียรอันบริสุทธิ์จนทำให้รอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง พระมหากษัตริย์เป็นผู้กระทำความเพียรอันบริสุทธิ์ คือ การกระทำความเพียรแม้จะมองไม่เห็นผ้งหรือจุดหมาย



ดังเหตุการณ์ที่พระมหากษัตริย์ทรงว่ายนํ้าอยู่ในมหาสมุทรเป็นเวลาถึง 7 วัน กระทั่งนางมณีเมขลาได้เหาะมาอุ้มพระมหากษัตริย์จากมหาสมุทรแล้วพาไปยังกรุงมิถิลา ต่อมาพระองค์ได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองมิถิลาในที่สุด ความเพียรบริสุทธิ์ที่ยิ่งใหญ่และยากยิ่งที่มนุษย์ธรรมดาทั่วไปจะกระทำได้นี้ ดังกล่าวเทียบได้กับการประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรไทยมายาวนานถึง 7 ทศวรรษ เช่น *โครงการฝนหลวง* เป็นโครงการแก้ปัญหาภัยแล้งให้แก่ราษฎร กว่าที่โครงการฝนหลวงจะดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระวิริยะคิดค้นและทดลองเกี่ยวกับกระบวนการทำฝนหลวงเป็นเวลาหลายปี ระหว่าง พ.ศ. 2498 - พ.ศ. 2516 *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระวิริยะศึกษาพระพุทธานุชาตนามาเป็นเวลานาน ทั้งการศึกษาจากตำราด้วยพระองค์เอง การสนทนารับรู้กับพระอริยสงฆ์ และการเจริญพระสมาธิวิปัสสนาหลังจากทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแล้วเสร็จ จนทรงมีความรู้พระพุทธานุชาตนาอย่างแตกฉาน และทรงนำหลักทางสายกลางมาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหามากมาย ให้แก่คนและสังคมไทย การก่อตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 ศูนย์ทั่วประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงศึกษาและทดลองหาความรู้ทุกเรื่องเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม ทรงใช้พื้นที่พระราชวังสวนจิตรลดาเป็นพื้นที่ทดลองโครงการต่าง ๆ เมื่อประสบความสำเร็จจึงทรงพระราชทานให้ประชาชนนำไปปฏิบัติตาม และให้มีศูนย์ศึกษาเพื่อเป็นต้นแบบของความสำเร็จ นอกจากนี้

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนประชาชนเพื่อศึกษาภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่อง แม้จะต้องทรงตรากตรำพระวรกายอย่างยิ่งยวดได้สะท้อนถึงพระวิริยะอันยิ่งในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในช่วงต้นของการเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ พระองค์เสด็จเยี่ยมประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยเพื่อศึกษาเรียนรู้ปัญหาต่าง ๆ การเสด็จพระราชดำเนินนั้นมีได้เป็นไปอย่างสะดวกสบาย มีเหตุการณ์เหนือความคาดหมาย และอันตรายเกิดขึ้นหลายต่อหลายครั้ง แต่ไม่ทรงย่อท้อหรือล้มเลิกพระราชปณิธาน เป็นต้น พระวิริยอุตสาหะอันยิ่งได้ทวีผลเป็นความสุกสกานต์ของประชาชนและแผ่นดินไทยสมดังพระราชประสงค์ทำนองเดียวกับที่นางมณีเมขลาอุ้มพระมหากษัตริย์จากมหาสมุทร ต่อมาพระมหากษัตริย์ได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองมิถิลาตามที่พระองค์ทรงปรารถนา เมื่อเปรียบเทียบกับบรรดากษัตริย์กษัตริย์ในพระไตรปิฎก พบว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ตัดเนื้อหาส่วนที่กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ออกจนหมด ทำให้เหตุการณ์พระมหากษัตริย์ทรงว่ายนํ้าอยู่ในมหาสมุทร 7 วัน โดดเด่น เป็นที่จดจำของผู้อ่าน และได้ชี้แนะผู้อ่านให้เห็นว่า ผู้ที่กระทำ ความเพียรแท้และมองเห็นอานิสงส์แห่งความเพียร คือ ผู้ทรงพระราชนิพนธ์

ข้อนำสังเกตประการหนึ่งของเรื่องราวพระมหากษัตริย์ทรงว่ายนํ้าอยู่ในมหาสมุทร 7 วันกับการประกอบพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชถึง 7 ทศวรรษที่แสดงถึงความวิริยะเกินกว่าบุคคลธรรมดาจะกระทำได้นี้ สัมพันธ์กับความเชื่อในทางโหราศาสตร์ กล่าวคือ มีความเชื่อว่าตัวเลข 7 มีความหมายถึงความวิริยะ ความอดทน และการทำกิจที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นความเชื่อที่นำอศุภรยโง้งและสอดคล้อง



กับสิ่งที่พระมหากษัตริย์และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงกระทำ นั่นคือ การกระทำที่ยิ่งใหญ่จนสำเร็จด้วยความวิริยะและความอดทน และในพระพุทธศาสนา ยังปรากฏเรื่องราวของเลข 7 ที่สัมพันธ์กับการแสดงถึงบุญญาบารมีของพระโพธิสัตว์ เช่น เหตุการณ์ที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงประสูติ ทรงพระดำเนินได้ 7 ก้าว และมีดอกบัว 7 ดอก ผุดรองรับพระบาท นอกจากนี้ เรื่องเวสสันดรชาดก กล่าวถึงเหตุการณ์ก่อนพระเวสสันดรเดินทางออกจากกรุงสทิงปุระชาวเมืองไม่พอใจที่พระองค์พระราชทานช้างปัจจัยนาครให้แก่พราหมณ์เมืองกลิงกราษฎร์ พระเวสสันดรได้ทรงกระทำสัตตสมณพินาศ คือ การทำวัตร 7 สิ่ง สิ่งละ 700 แสดงให้เห็นถึงพระวิริยะ และความอดทนในการบำเพ็ญทานบารมีไม่เสื่อมถอย และเป็นการทำวัตร 7 สิ่งที่ยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ในพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

6. การกระทำที่แท้จริงจนสำเร็จ เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ครองราชสมบัติที่เมืองมิถิลา ทรงมุ่งมั่นในการทำกิจที่แท้จริงให้สำเร็จตามทีนางมณิเมขลาแจ้งไว้ คือ ต้องทำให้สาธุชนได้รับพรแห่งโพธิญาณจากโอษฐ์ หมายถึง การกล่าวธรรมให้คนทั่วไปได้รู้ และการก่อตั้งสถาบันการศึกษา เพื่อให้คนมีปัญญา เมื่อพระมหากษัตริย์ได้เป็นกษัตริย์ครองเมือง มิถิลา 7,000 ปี และได้ทอดพระเนตรผู้คนทำลายต้นมะม่วงอย่างขาดปัญญา ทำให้พระองค์ก่อตั้งปูเทเลียมมหาวิทยาลัยเป็นสถาบันทางการศึกษาเพื่อให้คนมีปัญญา สอดคล้องกับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ประชาชนชาวไทยเสมอมาที่ล้วนแต่เป็นคุณธรรมอันประเสริฐ นำบุคคลให้พ้นทุกข์

และพบกับความสุขระดับต่าง ๆ ได้ ถือเป็นพรอันประเสริฐแห่งโพธิญาณจากพระโอษฐ์อย่างแท้จริง นอกจากนี้พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้แก่ การก่อตั้งโรงเรียน เช่น โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล และการพระราชทานทุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษา ให้ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการดำเนินโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นพระราชกรณียกิจเพื่อเกื้อกูลมหาชนให้มีปัญญา เช่นเดียวกับการก่อตั้งปูเทเลียมมหาวิทยาลัยของพระมหากษัตริย์

7. ชีวิตครอบครัว พระมหากษัตริย์ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางสิวลีเทวีพระราชธิดาเพียงพระองค์เดียวของพระโพลชนก พระนางสิวลีทรงมีชาติตระกูลที่ดี และเป็นสตรีที่ฉลาดเฉลียวแหลม พระมหากษัตริย์ทรงพึงใจมีพระมเหสีเพียงพระองค์เดียว ต่อมาพระนางสิวลีทรงให้กำเนิดพระราชโอรสหนึ่งพระองค์พระนามว่า ทิฆมวราขกุมาร ชีวิตครอบครัวดังกล่าวของพระมหากษัตริย์เทียบเคียงได้กับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงอภิเษกสมรสกับ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถผู้ทรงเป็นธิดาในหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงเป็นนางแก้วคู่ฉัตรเพียงพระองค์เดียว อีกทั้งทรงเป็นสตรีที่ฉลาดเฉลียวแหลม เห็นได้จากการประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ของพระองค์และการปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอย่างสม่ำเสมอ เช่น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล



อดุลยเดชในคราวที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชออกผนวชเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2499 เป็นเวลา 15 วัน นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ทรงเป็นพระราชโอรสเพียงพระองค์เดียวนอกเหนือจากพระราชธิดาพระองค์อื่น ๆ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชกับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

8. การฟื้นฟูเกษตรกรรม พระมหากษัตริย์พันธุ์ต้นมะม่วงเพราะถูกชาวเมืองทำลาย 9 วิธี เป็นเหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงพระปรีชาสามารถ อีกทั้งเนื้อหาของพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการฟื้นฟูต้นมะม่วงโดยมีการใช้เครื่องมือทุ่นแรง ได้แก่ ยนต์กล และการทำชีวาณูสงเคราะห์หรือการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ทำให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้มีความรู้เรื่องเกษตรกรรมแผนใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีในการทำเกษตรกรรม เนื้อหาของเรื่องพระมหากษัตริย์ที่มีความแปลก และน่าสนใจเช่นนี้ สอดคล้องกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงได้รับการยกย่องให้เป็นกษัตริย์เกษตรจากการที่ทรงฟื้นฟูทรัพยากรต่าง ๆ ที่ถูกทำลายเพราะคนไทยขาดปัญญา ทำให้ไม่สามารถทำการเกษตรได้ผลดี ทั้งการดูแลป่าไม้ ดิน และน้ำ ดังที่พระองค์ทรงให้ดำเนินโครงการต่าง ๆ ด้านเกษตรกรรม และสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย เช่น โครงการแก่งลิงดินมุงแกไขปัญหาดินเปรี้ยวไม่สามารถเพาะปลูกพืชได้ด้วย การปล่อยน้ำให้ท่วมขังพื้นที่ที่มีปัญหาแล้วระบายน้ำออก จากนั้นจึงใช้ปูนขาวโรยเพื่อลดความเป็นกรด โครงการปลูกป่าสามอย่างประโยชน์สี่อย่าง เป็นโครงการที่มุ่งส่งเสริมให้คนอยู่ร่วมกันกับป่าไม้ได้ การปลูกป่าเพียง 3 อย่างจะได้ประโยชน์ถึง 4 อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้

ไม้เศรษฐกิจ และช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ และโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่มุ่งบริหารจัดการที่ดิน และการปลูกพืชหมุนเวียน เป็นการทำการเกษตรกรรมสมัยใหม่โดยการปลูกพืชหมุนเวียนไม่ปลูกพืชเพียงชนิดเดียว ทำให้เกษตรกรมีรายได้ตลอดทั้งปี และดินไม่เสื่อมสภาพ เป็นต้น การปรับเปลี่ยนเนื้อหาของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์แตกต่างจากอรรถกถาหาชนกชาดก ทำให้เหตุการณ์พระมหากษัตริย์พันธุ์ต้นมะม่วงโดดเด่นเพื่อแสดงลักษณะร่วมของวิถีชีวิตพระมหากษัตริย์กับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

9. การไม่ออกบวชเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน เหตุการณ์พระมหากษัตริย์โพธิสัตว์ไม่ยอมออกผนวชเพื่อบรรลุมกษัตริย์แตกต่างจากอรรถกถาหาชนกชาดกในพระไตรปิฎก ทำให้วิถีชีวิตของพระมหากษัตริย์เป็นไปทำนองเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชไม่ออกผนวชตลอดพระชนม์ชีพ แม้จะเคยผนวชมาแล้วเนื่องจากทรงตระหนักในหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ของความเป็นพระธรรมราชา คือ การบำเพ็ญทุกขะ และบำรุงสุขให้แก่ราษฎรชาวไทยที่ยังมีความลำบากอยู่มากตามพระราชสัจยธิษฐานในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” สะท้อนความเสียสละยิ่งใหญ่ว่าทรงเห็นแก่ความสุขของสรรพชีวิตยิ่งกว่าประโยชน์ในการบรรลุมกษัตริย์ของพระองค์เอง และทรงบำเพ็ญบารมีแห่งพระโพธิสัตว์จากการช่วยเหลือมหาชนในแผ่นดินไทย ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ดัดแปลงตอนจบของเรื่องพระมหากษัตริย์แตกต่างจากอรรถกถาหาชนกชาดกที่กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ออกบวชเพื่อแสวงหาโมกขธรรมเช่นนี้ได้แสดงแนวคิดที่ผู้ทรง



พระราชนิพนธ์ต้องการสื่อสาร คือ วิริยะกับปัญญาและแสดงถึง พระราชปณิธานของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้อย่างเด่นชัด

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะ บทบาท และวิถีชีวิตของพระมหากษัตริย์คล้อยคลึงกับพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชหลายประการ ได้แก่ การใช้คำเรียกพระมหากษัตริย์ เหตุการณ์พระราชปิตุสสันพระชนม์ในวัยเยาว์ และต้องพลัดพรากจากบ้านเมือง การเดินทางกลับบ้านเมืองเมื่อเจริญวัย ลักษณะการเป็นผู้มีกำลังการกระทำความเพียรอันบริสุทธิ์จนรอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง การกระทำกิจที่แท้จริงจนสำเร็จชีวิตครอบครัว การฟื้นฟูเกษตรกรรม และการไม่ออกบวชเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนของพระมหากษัตริย์ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์จึงมีฐานะเป็นวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติของไทยจากการเปรียบพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นพระมหากษัตริย์โพธิสัตว์ซึ่งเป็นบุคคลสูงส่งในคติของพระพุทธศาสนาอย่างแนบเนียน เห็นได้ว่า ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงแสดงพระองค์ในฐานะ “พระมหากษัตริย์แห่งแผ่นดิน” อย่างแนบเนียน และได้ทรงปลุกมหาราชชาตให้มีชีวิตและแพร่หลายในสังคมไทยนอกเหนือจากเรื่องเวสสันดรชาดกที่ได้รับความนิยมจากคนไทยมาช้านาน ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้สร้างวรรณกรรมชาดกร่วมสมัยที่แสดงสถานภาพ พระโพธิสัตว์เช่นเดียวกับที่พระมหากษัตริย์อยุธยาทรงเคยกระทำมาก่อน นอกจากพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหากษัตริย์คุณค่าในการให้คติธรรมเรื่องความเพียรแล้ว

ยังทำให้เข้าใจว่า พระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงบำบัดทุกขบำรุงสุขแก่พสกนิกรมาอย่างยาวนานนั้น เนื่องมาจากพระราชปณิธานสูงสุดแห่งพระโพธิสัตว์ คือ การบำเพ็ญบารมีเพื่อให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าจากการช่วยเหลือสรรพชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

1. สังคมไทยเชื่อว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพระโพธิสัตว์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงบำเพ็ญปัญญาบารมี และวิริยบารมีเช่นเดียวกับพระมหากษัตริย์อย่างเด่นชัด พระราชจริยวัตร และพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่ทรงบำเพ็ญมาอย่างยาวนานถึง 70 ปี เป็นประจักษ์พยานว่าทรงบำเพ็ญพุทธบารมีอย่างครบถ้วนตามมรรคาแห่งพระโพธิสัตว์ของพระพุทธศาสนาเถรวาท อีกทั้ง พระอริยสงฆ์ที่มีชื่อเสียงของประเทศไทยต่างยืนยันว่า พระองค์ทรงเป็นพระโพธิสัตว์อย่างแท้จริง (ณัฏฐ์ ปรัชญาเพิ่มประสิทธิ์ และคณิดา หอมทรัพย์, 2557 : 1-7) นอกจากนี้ การพระราชทาน “พระพุทธนวราชบพิตร” ให้เป็นพระพุทธรูปประจำจังหวัดทุกจังหวัดในประเทศไทยและทรงพระพุทธรูปลักษณะด้วยพระองค์เอง เห็นได้จากความหมายของชื่อพระพุทธรูปดังกล่าวนี้ว่า พระราชาธิราชกาลที่ 9 ผู้ทรงเป็นพระพุทธเจ้าแสดงนัยยะการแสดงพระองค์เป็นพระโพธิสัตว์ นอกจากนี้ คำบอกเล่าของข้าราชการบริพารใกล้ชิดได้แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นมหาบุรุษผู้เปี่ยมด้วยพระบุญญาธิการเหนือกว่าคนปกติทั่วไปทำนองเดียวกับพระโพธิสัตว์ เช่น เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2509 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเรือใบจากพระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัด



ประจวบคีรีขันธ์ ข้ามาอ่าวไทยเสด็จยังหาดเตยงาม
อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มีฝูงปลาโลมาเป็น
จำนวนมากตามอรัญหา เหตุการณ์เสด็จพระราชดำเนิน
เยี่ยมประชาชนที่จังหวัดลำพูน มีหญิงชราเข้ามา
ขอพระราชทานน้ำ เนื่องจากฝนไม่ตกมาเป็นเวลา 1
ปีแล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดชมีพระราชดำรัสว่าพระองค์ทรงนำน้ำมา
ให้ หลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับเพียงไม่กี่
นาที ฝนที่ไม่ตกมานานกว่า 1 ปี กลับตกลงมา
อย่างไม่ลืมหูลืมตา สถานภาพพระโพธิสัตว์ของ
ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ที่แสดงผ่านพระราชนิพนธ์
เรื่องพระมหาชนกจึงสอดคล้องกับกระแสสังคม
และสมเหตุสมผลกับความจริงที่สังคมรับรู้ อีกทั้ง
การที่พระมหากษัตริย์ทรงแสดงพระองค์ในฐานะ
พระโพธิสัตว์ยังเป็นธรรมเนียมที่พระมหากษัตริย์
ไทยในอดีตทรงได้กระทำมา คือ พระมหากษัตริย์
ทรงอยู่ในฐานะพุทธกษัตริย์ การแสดงสถานภาพ
พระโพธิสัตว์ผ่านวรรณกรรมที่มีกระบวนการ
ปรับเปลี่ยนเนื้อหา และศิลปะทางการประพันธ์
ยังทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการอวดอ้างหรือ
แสดงพระองค์เกินกว่าความเป็นจริงเพราะเป็น
การแสดงความหมายโดยนัยและมีความแนบเนียน
หากผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับชาดกเรื่องนี้ และ
ทราบพระราชปณิธานและพระราชกรณียกิจของ
ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ด้วยจะเข้าใจได้อย่างกระจ่างแจ้ง

**2. ความคล้ายคลึงของพระราชนิพนธ์
เรื่องพระมหาชนกกับพระบาทสมเด็จพระ
ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเกิดจาก
การเลือกชาดกของผู้ทรงพระราชนิพนธ์
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ทรงเป็นพระธรรมราชา และทรงเป็นปราชญ์ผู้รู้
ธรรมอย่างแตกฉาน พระราชจริยวัตรของ
พระองค์จึงคล้ายคลึงกับจริยวัตรของพระโพธิสัตว์
และพระมหาชนกอย่างแนบเนียน พระราชดำรัส**

ที่ว่าทรงรักพระราชนิพนธ์เรื่องนี้และไม่มี
พระราชนิพนธ์เรื่องใดเทียบเท่า ติความได้ว่า
เพราะเรื่องพระมหาชนกได้แสดงถึงมรรคาแห่ง
พระโพธิสัตว์ที่ยิ่งใหญ่ของพระองค์ ลักษณะเช่นนี้
เป็นไปทำนองเดียวกับที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
ทรงเลือก เรื่องมหาเวสสันดรชาดกเพื่อแสดง
พระราชสถานะว่าพระองค์ คือ พระเวสสันดร
โพธิสัตว์การสร้างวรรณกรรมลักษณะนี้สอดคล้อง
กับการปลววรรณกรรมที่ว่า การเลือกวรรณกรรม
มาแปลเป็นภาษาไทยย่อมแฝงความคิดของ
ผู้ประพันธ์ไว้ด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างน้อย
ย่อมสะท้อนความสนใจถึงการเลือกวรรณกรรม
เล่มนั้นมาแปล ตลอดจนนัยยะของพื้นที่ และ
กาลเวลาที่เลือกวรรณกรรมเล่มนั้นมาถอดความ
(สุรพงษ์ โสธนะเสถียรและคณะ, 2553 : 2)

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะ
บทบาท และวิถีชีวิตของพระมหาชนกที่เทียบเคียงได้
กับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ถึง 9 ด้าน สอดคล้องกับความคิดของณัฐพงศ์ แยมเจริญ
(2544) และรินฤทัย สัจจพันธุ์ (2551) ที่กล่าวว่า
พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีการเทียบเคียง
พระมหาชนกกับผู้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นบุคคล
เดียวกัน โดยเฉพาะเรื่องของการบำเพ็ญวิริยารมี
อันยิ่ง ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่านอกเหนือจาก
เรื่องความวิริยะแล้ว เรื่องราวของพระมหาชนก
ยังเทียบเคียงได้กับพระบาทสมเด็จพระปรมินทร
มหาภูมิพลอดุลยเดชหลายประการอีกด้วย ผู้ทรง
พระราชนิพนธ์จึงเลือกชาดกเรื่องนี้มาทรง
พระราชนิพนธ์เพื่อสื่อถึงพระราชดำริ และ
พระราชสถานะ

**3. บทบาทของวรรณกรรมพระพุทธศาสนา
กับการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์
พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกสื่อสารว่า
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช**



ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ แสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมพระพุทธศาสนาและวรรณกรรมชาดกยังมีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมไทยในการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในอดีตของไทย ดังเช่น เรื่องเตภูมิกถาหรือไตรภูมิพระร่วง วรรณกรรมไทยสมัยสุโขทัยที่มีเนื้อหาบางส่วนกล่าวไว้ว่า พระโพธิสัตว์ได้รับเลือกจากมหาชนให้เป็นพระมหากษัตริย์เพราะมีบุญญาบารมีมาก และเรื่องมหากาติคำหลวง วรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาตอนต้น ที่มีบทบาทสรรเสริญสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นพระเวสสันดรโพธิสัตว์

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการศึกษาวิจัยควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกกับเรื่องเล่าพระมหาชนกในรูปแบบอื่น ๆ เช่น หนังสือการ์ตูน การ์ตูนแอนิเมชัน ละครเวที บทเพลง จิตรกรรม เป็นต้น เพื่อให้เห็นคุณค่า ความสำคัญ ความนิยม และความแพร่หลายของเรื่องพระมหาชนกในสังคมไทย

2. ด้านการเรียนการสอนวิชาวรรณกรรม ผลการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชแสดงถึงพระราชสถานะพระโพธิสัตว์ของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ จึงมีฐานะเป็นวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติของไทย สามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนวิชาวรรณกรรม โดยการชี้ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญดังกล่าวของพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ นอกเหนือจากคุณค่าด้านการเป็นวรรณกรรมคำสอนที่สอดแทรกคติธรรมเรื่องความเพียร

References

- Bundham, D. (2012). **Thai King and Buddhism**. Bangkok: Amarin Printing and Pubishing Co., Ltd.
- Jantarawong, S. (2006). Mahachatkhamluang : The Political Meaning. In **Reviews of Literature on Politics and History**, pp. 280- 300. Bangkok: Kobfai.
- Lithai, Phaya. (2011). **Tribhumpruang**. Bangkok: Sinlapabannakan.
- Poramintara Maha Bhumibol Adulyadej, His Majesty the King. (2014). **The Story of Mahajanaka by His Majesty the King Bhumibol Adulyadej**. (6th ed). Bangkok: Amarin Printing and Publishing Co., Ltd.
- Preechapemprasit,D and Homsab, K. (2014). **Bhumibol' s Characteristics Buddha the Dasaparami of His Majesty the King Bhumibol Adulyadej**. Bangkok: Amarin Printing and Pubishing Co., Ltd.
- Satchapan,R. (2008). Mahajanaka: Father's teachings. In **The King of Knowledge and Arts : The Steering Wheel of Literature in Royal Book by His Majesty the King Bhumibol Adulyadej**. Pp.33-62.Bangkok: P.E.N. International Thailand-Centre Under the Royal Patronage of H.M. The King.



Sothanasathian, S et al. (2010). **The Wide View in the Story of Mahajanaka by His Majesty the King Bhumibol Adulyadej**. The Project of Discussion on Royal Book: Nai-in-Phupidthonglangphra, Tito and Mahajanaka Phase 3.

Yamcharoen, N. (2001). **Discourse analysis of His Majesty's composition "Mahajanaka"**. Master's Thesis, Department of Speech Communication and Performing Arts , Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.